

EFOP-3.4.4-16-2017-00022 MTMI SZAKOK NÉPSZERŰSÍTÉSE A DUNAÚJVÁROSI EGYETEMEN ÉS VONZÁSKÖRZETÉBEN

PÁLYAVÁLASZTÁS A KÖZÉPISKOLÁBAN

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- Pályaválasztás a középiskolában – Hogyan segíthet az osztályfőnök?
- Gebauer Ferenc:
- <https://palyavalasztas.fpsz.hu/pedagogusoknak/>
 - A középiskolai évek sajátosságai a pályaválasztás szempontjából
 - A pályaválasztásra való felkészítés általános feladatai
 - Gyakorlati lehetőségek, ötletek a pályaválasztás elsegítésére

- A pályaválasztásra való felkészítés a középiskola fő feladatai közé tartozik.
- Az osztályfőnök feladata a pályaválasztás segítésében igen sokrétű és szerteágazó; teendői és lehetőségei nehezen foglalhatók szokványos tantervi, tanmeneti keretek közé.
- Ezért is fontos, hogy szakmai tudása, és emberi sajátosságai egységes szemléletbe ötvöződjenek a pályaválasztással kapcsolatos segítségnyújtásban.

A KÖZÉPISKOLAI ÉVEK SAJÁTOSSÁGAI A PÁLYAVÁLASZTÁS SZEMPONTJÁBÓL

- A 14-18 éves kor közötti életszakasz igen jelentős az életpálya alakulásának szempontjából.
- Ekkor alapozódik meg az ún. identitás (önazonosság), amely a személy sajátosságainak többé-kevésbé állandó mintázata.
- A pályára találás sikere az identitás és a pálya sajátosságainak sokrétű megfeleléseitől függ. Ebben az életkorban e két tényezőnek egymással kölcsönhatásban kell fejlődnie.
- A korszak mind intellektuális, mind érzelmi szempontból jelentős változásokkal jár.

- Körülbelül a 12. életévtől kezdődően a gyermekek kezdenek elszakadni az ún. konkrét szemléletes gondolkodástól, és ezáltal alkalmassá válnak elvont és összetett fogalmak megértésére ill. használatára.
- Ez az intellektuális gyarapodás a középiskola ideje alatt felgyorsul, és az itt elsajátított tudás – optimális esetben – az érettségi vizsga idejére logikailag összetartozó egészként a világ önálló megismeréséhez ill. a problémamegoldás magasabb szintjéhez szükséges szintézisre teszi képessé a tanulókat.
- Az értelmi fejlődés a növekvő gyermek világképére is sajátos hatást fejt ki.
- Az iskolai tárgyak a mindennapi léptékhez képest térben és időben kitágítják (vagy éppen mikroszkopikussá kicsinyítik) a gyermekek perspektíváját, új és önálló kérdések feltevésére ösztönözve őket.
- A 18. életév felé közeledve az elvont gondolkodás fejlődése hozza létre a fogékonyságot a társadalom, az igazságosság és az élet „nagy kérdései” iránt.
- A gondolkodásban a magasabb rendű logikai műveletek „funkciógyakorlása” mellett nagy szerepet kap a fantázia is.

- A konkrét gondolkodástól elszakadva a gyermekek képesek lesznek a másik szemszögéből nézve tekinteni önmagukra.
- Ez lehetővé teszi a korábbinál mélyebb társas kapcsolatokat. Kiemelkedő szerephez jut a másik személy (elsősorban a kortárs csoportok, és – mintaként – a felnőttek világa).
- A magasabbrendű gondolkodási szintre való eljutás és a mélyebb kapcsolatok igénye előtérbe helyezi a Ki vagyok én? kérdését. Ezzel hosszú folyamat indul meg, és ebben az életkorban erre a kérdésre adott válasz keresése viszi előre a személyiségfejlődést.
- E problémával való sokrétű és intenzív találkozás következtében erősödik az önismereti érzékenység is. Fontossá válnak a barátságok és az intim kapcsolatok. Az önismereti tevékenység tudatosítja és előtérbe helyezi az énképet és az én-ideált, amely a gondolkodás számára fontossá teszi a jövőt.
- Röviden, így érkezünk el a valamivé válás összetett motívumához, amely az életesemények sorozatát pályává alakítja.

- A személyiség fent jellemzett fejlődési sajátosságai számos pedagógiai területet határoznak meg, amely döntő lehet a tanulók pályaválasztásának segítésében.
- Elsőként említhetjük az önismeretet. Ahhoz, hogy a tanulók reális jövő- és pályaelképzeléssel rendelkezzenek, elengedhetetlen a valós, sokrét tapasztalatra épül önismeret.
- Ez egyfelől az értelmi fejlettség függvénye, másfelől érzelmi jellegű kérdés is: az önmagunkról alkotott képpel valamilyen szinten meg kell barátkoznunk. Ebben az esetben lehet énképünk reális, és személyiségünk is csak így tud fejlődni.
- Ezért döntő jelentőségű a társas visszajelzés, amely az egyén szempontjából lényeges (ún. referencia)személyek ill. -csoportok részéről érkezik.
- A mentális egészséget jól jellemző realitásérzéknek fontos előfeltétele az önelfogadás, amely a serdülőkori identitáskrízisben problematikus.
- Ezt segítheti a közösségbe tartozás, ill. a közösség általi elfogadottság érzése. A közösségbe tartozás motívumából ered a kommunikáció és az önkifejezés megnövekedett igénye.
- Ahhoz, hogy a középiskola végére a diákok saját maguk és a pályák világának ismeretében megfelelő döntést hozhassanak, a fenti szükségletek minél nagyobb kiteljesedésére van szükség.

A PÁLYAVÁLASZTÁSRA VALÓ FELKÉSZÍTÉS ÁLTALÁNOS FELADATAI

- Hogyan segítheti ezt a folyamatot az osztályfőnök az osztályfőnöki órák (pályaválasztási foglalkozások) iskolai keretei között?
- a pályaválasztási érettségre való eljutás nem egy izolált készség fejlődése, hanem összhangban van a személyiségfejlődés egyéb folyamataival.
- Ezért a pályára való felkészítésnek már a középiskola első évétől kell kezdődnie.
- Az osztályfőnöki órákon kezdettől alkalmazott pályaorientációs gyakorlatok segítenek, hogy a pályaválasztás kérdésköre a diákok perspektívájába illeszkedjék, és így majd felkészültebben vágnak az „életnek”.
- Az első két év az osztály csoporttá érésében is jelentős időszakasz. Ezért az orientációs gyakorlatok többnyire az ön- és emberismeret, a kommunikáció és önkifejezés kialakulását szolgálhatják.
- A második év végétől (gimnáziumokban ez a fakultáció-választás időpontja) azonban fontossá válik a pályák megismerése is.

- Az osztályfőnök részéről a pályaválasztás osztály-szinten történő segítése akkor optimális, ha a tanár és osztálya kapcsolata illetve az osztály mint csoport fejlettsége megfelelő szintű.
- Ahhoz, hogy az egyéni problémák valós helyzetükben kerüljenek felszínre, elengedhetetlen a bizalom az osztálytársak és a pedagógus felé.
- A pályaválasztást (is) segítő gyakorlatokhoz, amelyek bizonyos személyes tulajdonságok megjelenítését követelik, szintén lényeges a bizalmi légkör megléte.
- Ha a pedagógus első osztálytól kezdve alkalmaz olyan foglalkozásokat, amelyek az osztály csoporttá érését szolgálják, könnyebb lesz a pályaválasztással kapcsolatos egyéni problémák közös megbeszélése is.

- A pedagógus (különösen az osztályfőnök) szerepéhez hozzátartozik, hogy azonosulási mintaként is szolgál a tanulói számára.
- Ezért is fontos, hogy reakcióiban hitelesnek mutakozzon.
- A gyerekek visszajelzéseiből legtöbbször könnyen kiolvasható, hogy pontosan mi a helyzet e téren.
- Az alább olvasható pályaválasztási témák megbeszéléseiben jó, ha a pedagógus maga is elmondja a saját életéből megosztható tapasztalatait (nehézségeket és problémákat egyaránt).

- Általánosságban hasznos, ha az összefüggések minél szélesebb körére kiterjedő racionalitással közelíti meg a pályaválasztással kapcsolatos kérdéseket, továbbá fontos, hogy a tanulók számára igen fontos értékeléseiben a megítélés pozitív oldaláról közelítsen.
- A serdülők énképére jelentős hatást gyakorol a pedagógus személyükre adott reakciója. (A látszólag legközönyösebb és ellenséges tanulóra is – bár kevésbé látszik – nagy hatással van a tanár róla alkotott – és verbálisan vagy metakommunikatív eszközökkel kifejezett – véleménye.)
- Éppen ezért fontos, hogy a pedagógus a tanulók személyes kérdéseiben egy, a gyerekek által is ellenőrizhető kommunikációs folyamatban hozza meg véleményét.
- A tekintélyre támaszkodó „ex katedra” véleménynyilvánítás az önálló gondolkodás, a belső motiváció valamint a kommunikációs folyamatok csökkenését, beszűkülését eredményezheti.
- A tanulók esetleges téves elképzeléseit vagy bővítendő ismereteit érdemesebb az ilyen foglalkozásokon kérdések segítségével, dialógus formájában korrigálni.
- Így izolált ismeretek helyett megoldási, gondolkodási mintát, módszert is kaphatnak.

- Formailag a pályaválasztással kapcsolatos osztályfőnöki órák is feltehetőleg frontális elrendeződést mutatnak (teljes osztály a tanárral szemben, tartani kell a megszólalási rendet stb.).
- Lényeges eltérés lehet azonban az, hogy a tanulói megnyilatkozások nem a szokványos normatív minősítést kapják válaszként, hanem – mind a pedagógus, mind a társak részéről – személyesebb jellegű reakciókat váltanak ki.
- Ezek általában jutalomértékűnek számítanak, és tovább erősíti a foglalkozásokon való aktív részvétel belső motivációját.

- A gyakorlatok nagy teret engednek a spontán tanulói megnyilatkozásoknak, egyéni vállalásoknak, és otthoni készületet is igényelnek.
- Ezért fontos a motiváció pedagógus által történő kezelése.
- Elsősorban arra kell törekedni, hogy a foglalkozásokkal kapcsolatos motiváció abból fakadjon, hogy az azokon való részvétel lehetősége önmagában jutalomértékű, azaz, a tanulók lehetőleg belső motivációval rendelkezzenek.
- Ennek szintje lemérhető abból, hogy a tanulók hoznak-e maguk is új ötleteket, vannak-e önálló kezdeményezéseik.

- Különösen a továbbtanulási (munkaválasztási) időszakhoz közeledve lényeges a pályaválasztással kapcsolatos specifikus információk összegyűjtése.
- A pályaválasztási tanácsadásra jelentkezett fiatalokkal végzett beszélgetések során gyakran tapasztalható, hogy az egyébként jó tanulmányi eredményeket és életkori sajátosságoknak megfelelő személyiség-fejlettségi szintet mutató tanulók számos, egyébként lényeges ismeret- és attitűdhiánnyal rendelkeznek.
- A jó tanulmányi eredménnyel és képességekkel rendelkező gyermekek is gyakran esnek a fenti hibákba, úgy tűnik, nem elsősorban (rész-)képességbeli hiányosságokról, hanem inkább egyfajta *gyakorlatlanságról* van szó, amely az iskola segítségével csökkenthető lenne.

HIÁNYOS ISMERETEK

- A tanulók nagy része nem ismeri közeli felmenői foglalkozását, iskolai végzettségét.
- Sok lényeges családi adat (pl. nagyszülők születési, nevelkedési helye) homályos.
- Gyakori tapasztalat az adminisztratív jellegű adatok kezelésében való járatlanság, ügyetlenség. (Időpontok naptárba való rögzítése, időhatárok áthágása, „feledékenység”.)
- Ez sok kellemetlenséggel járhat pl. a felsőoktatási intézményekbe való jelentkezések alkalmával.
- A közigazgatási és intézményi szerveződési szintek olykor minimális ismeretének hiánya is gyakori problémaforrásnak tűnik. (Ez vezet pl. a nem megfelelő helyen való érdeklődéshez stb.)
- Viszonylag egyszerű kérdőívek kitöltésekor sokszor találkozhatunk félreértésekkel, a kérdések pontatlan értelmezésével és figyelmetlen válaszadással.
- A preferált pályák hiányos, egyoldalú, vázlatos ismerete, fantáziák túlzott szerepe.

FELADAT ÖTLETEKET A PÁLYAVÁLASZTÁS SEGÍTÉSÉRE

- Négyéves „tanmenet” is készíthető belőlük az osztályfőnöki órák egy részére kiterjedően.
- A feladatok sorrendisége függ a helyi körülményektől, így a gyerekek érdeklődési szintjétől, az osztály szerkezetétől, a pedagógus személyiségétől stb.
- A „gyakorlatok” – hasonlóan a „személyiségfejlesztő játékokhoz” – elsősorban akkor érik el a céljukat, ha használójuk kezében élő eszközzé válnak.
- Személyes átgondolás és esetleges adaptáció szükséges, hogy segítsenek a diákok fejlődésében.

- Szintén a szemlélethez tartozó fontos momentum, hogy az iskolás gyermekek (a középiskolások is) az elsajátított tananyagot még sajátos, kissé „tantárgy ízű” formában birtokolják.
- Ennek oka egyrészt a gondolkodás integráló, funkciójának fejletlen szintje, másrészt – nem elhanyagolhatóan – egyfajta érzelmi jellegű terheltség, amely az iskolai (esetlegesen túlzott) elvárásokkal, kudarcokkal, szorongásokkal kapcsolatos.
- Ahhoz, hogy a megtanult ismeretből saját, a mindennapi életben felhasználható és bővülő tudás keletkezzen, spontán kérdés, kutatás, kíváncsiság szükséges, amelynek a szorongás ellene dolgozik.
- Ezért lehetnek igen fejlesztő hatásúak azok a foglalkozások, amelyek az iskolai kereteket átlépve teret adnak a spontán aktivitásnak, és nem érdemjeggyel történő értékelést vonnak maguk után.

- A gyakorlatok a reális ön- és pályaismeret (pl. énkép, ideálok családi hagyományok tudatosítása stb.) kialakítását, bizonyos alapvető készségek (jelentkezési lapok kitöltése, önéletrajz- és interjúkészítés, bemutatkozások stb.) begyakorlását célozzák meg.
- Szerepelnek közöttük előadási témák is, amelynek kidolgozása, előadása és megbeszélése a pályaválasztásra készülés fontos lépése lehet.
- Az ilyen témák tartalmát a tanár, vagy – segítségével – tanuló(k) állíthatja (állíthatják) össze.

- Elkülöníthetők az elsősorban az önismeretre és a kommunikációs készségre, a pályaismeretre valamint a gondolkodás perspektíváját kitágító, jövőre irányuló feladatok.
- A sorrend sem ajánl tanmeneti lépéseket, a gyakorlatok egy része (pl. a bemutatkozás, önéletrajz-készítés) elővehető magasabb szinten, a későbbi évek során.

GYAKORLATI LEHETŐSÉGEK, ÖTLETEK A PÁLYAVÁLASZTÁS ELŐSEGÍTÉSÉRE

- I. Elsősorban az önismeretet és a kommunikációs készséget fejlesztő feladatok
- II. Elsősorban a pályák ismeretét elősegítő feladatok
- III. Elsősorban a jövő ill. az életpálya szemléletét elősegítő feladatok

I. Elsősorban az önismeretet és a kommunikációs készséget fejlesztő feladatok

ÉN ÉS A CSALÁDOM

- A család minél tüzetesebb megismerése, valamint – meghatározott szinten – egymás előtt való bemutatása.
 - **Családfa** készítése – lehetőleg legalább a dédszülők szintjéig. (Név, születési idő – esetleg hely.) A családfa lerajzolása – szabályosan – nagy méretben, csomagolópapírra, úgy hogy a táblára feltéve szemléltethető is legyen. (A saját név feltüntetése külön színnel.)
 - „Foglalkozási családfa” készítése: a nevek helyén a foglalkozás (és elvégzett iskola) szerepel.
 - Előzetesen egyeztetett szempontok szerint a család többiek előtt történő bemutatása (Ki hol született, mivel foglalkozott, egyéni érdekességek, szokások stb.) Lehetőleg mindenkire kerüljön sor – ez több alkalmat is igénybe vehet.
 - Közös beszélgetés a foglalkozási családfákról: Van-e közös elem a megfelelő (apai/anyai) ágakon, és mi az? Milyen közös tulajdonságok lehetnek ezek mögött? Megvan-e bennem is? Található-e közös elem a felmenőim pályaválasztása és az én elképzelésemben? Ha igen, mi az? Ha nem, miben fogok én újítani? Milyen „feladatokkal” (esetleg nehézségekkel) jár ez? Ha „hagyományőrző” vagyok, miben, és miből fakad ez?

- A családfa elkészítéséhez otthoni érdeklődés, „kutatás” szükséges.
- Spontán beszélgetések alakulhatnak a családtagokkal, rejtett értékek, érdekességek derülhetnek ki.
- Az osztály előtti „bemutatás” a saját magam vállalásáról ad élményt.
- A családfák vizsgálata az időbeli meghatározottság tudatát erősíti.
- Felhívja a figyelmet a mélyebb vonulatokra, összefüggésekre. A jövőtudat, realitásérzék, önismeret, önértékelés és a vágyak, elképzelések realitása erősödik ezáltal.
- A hagyományhoz való viszony pszichológiai és szociológiai aspektusokkal rendelkezik. Ezek tudatosítása szintén lényeges.

ÖNÉLETRAJZ

- **Önéletrajz**-készítés (otthon, vagy – meghatározott idő alatt – az iskolában)
- Több formában: kézzel ill. írógépen (számítógép segítségével). Miben különbözik a kézzel írott a gépelt formától? Fontos a tartalmi, sorrendi, formai dolgok tudatosítása.
- Önéletrajzok különféle munkahelyekre való képzeletbeli jelentkezés céljából. Részletes életrajz – szakmai önéletrajz.
- Próbálja meg a munkaadó szemével olvasni. Milyen benyomások, vélemények, kérdések merülhetnek fel? Egy esetleges interjú (felvételi beszélgetés) kapcsán mire érdemes felkészülni?
- Az önéletrajz-készítés életrajzi elemek (adatok és események) sorba rendezését, különféle szempontok tudatosítását és mérlegelését kívánja. Gondolkodni kell az olvasó "fejével" – az énmegjelenítés, a kommunikáció készsége is fejlődik.

BESZÉLGETÉS

- Családtaggal (pl. nagyszülő) készített beszélgetésből írt dolgozat vagy előadás.
- A szempontokat, kérdéseket közösen lehet előre kidolgozni. (pl. hogyan talált a pályájára, mi alapozta meg a pályaválasztását stb.)
- Az elemzést követő kérdésfeltevés az lehet: találsz-e olyan jellemvonásokat, tulajdonságokat, amely benned és ebben a családtagban egyaránt megtalálható?

ESSZÉ

- „Esszé” bizonyos tulajdonságokról (pl. a figyelemről, a kitartásról, a félelemről stb.)
- Ez az elsősorban nagyobbaknak – 16 éves kor fölött – ajánlható fogalmazás elősegítheti a nem egészen tudatos szinten levő tartalmak (érzések, vágyak, félelmek stb.) verbalizálását.
- Ajánlatos ezt a feladatot egyénileg választott témából, otthon íratni.

HELYZETGYAKORLAT

- Helyzetgyakorlat: felvételi beszélgetés lefolytatása egy munkavállalásra jelentkező és a munkahely igazgatója között.
- Variációk: a résztvevők szerepet cserélhetnek, és ezután számolnak be tapasztalataikról. Milyen érzés volt kérdezni / válaszolni? – Az interjú mint kommunikációs helyzet főbb társas lélektani szempontjainak megbeszélése, tudatosítása. (Az én-megjelenítés eszközei: stílus, bemutatkozás, testhelyzet, fizikai távolság stb.)

HELYZETGYAKORLATOK, SZEREPJÁTÉKOK

- „Pályaválasztási tanácsadás” Páros beszélgetések, a „tanácsadó” és a „tanácskérő” tanuló között.
- A beszélgetés tanulságainak megbeszélése után szerepcserével.
- A beszélgetés az osztály közönsége előtt is lefolytatható.
- A gyakorlat sikeressége függ attól, hogy a tanulóknak milyen mértékben sikerül beleélniük magukat az adott szerepekbe.
- A tanácskérő szerepében való megmutatkozás elsősorban a pályakeresés feladatával való azonosulásban segít; a tanácsadó szerep itt elsősorban a pályaválasztási szempontok tudatosítását és szemléletbe épülését mozdíthatja elő.
- Ezen kívül, a diákok tapasztalatot kapnak arról is, milyen érzés egy szerep köntösében saját (énközeli) tartalmakat mások előtt kinyilvánítani.

ALAPVETŐ KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ELJÁTSZÁSA

- A fontos mechanizmusok összegyűjtése (pl. köszönés bemutatkozás), tudatosítása (mi okozhat nehézséget, mire kell figyelni)
- – információkérés telefonon
- Interjúkészítés képzeletben és valóságban
- Közismert, a kamasz gyerekek „gátlásossága”, „esetlen” viselkedése. Ennek oka egyrészt a serdülőkor fejlődéslélektani sajátosságaiban keresendő, másrészt – és itt nyílik alkalom a fejlesztésre – gyakorlatlansággal magyarázható.
- Az egyes kommunikációs helyzetek átélésének megfogalmazása (pl. mi a nehéz a köszönésben – tegezés, magázás stb.) segíti, hogy tudatosan felkészülve, és a helyzetgyakorlatokban kipróbálva, a gyerekek viselkedésrepertoárja kontrolláltan és elfogadott formában bővíthessen.
- Ez csökkenti a kommunikációs helyzetekhez fűződő szorongás szintjét, amely az önbizalom növekedését és a figyelem valamint a megértés hatékonyságát eredményezheti.
- A gyakorlatok által bővülnek a lényeges szociális alapkészségek is, mint pl. emberismeret, önfeltárás, empátia.

II. Elsősorban a pályák ismeretét elősegítő feladatok

- Közös beszélgetés: tevékenységek, szakmák csoportosítása ill. több szempontú felosztása. Nagy foglalkozási körök elkülönítése. (Szempontok közös keresése – pl. emberekkel – tárgyakkal foglalkozik, egyedül – társakkal együtt végzett munka stb.) A foglalkozások palettájának összeállítása.
- A foglalkozások világát sorra véve elkülöníthetők olyan jellemzők (akár ellentétpárként, mint pl. szellemi – fizikai, emberekkel – tárgyakkal végzett munka), amelyek szerint csoportosíthatók az egyes szakmák vagy tevékenységek. Az általánosságoktól indulva számos szakma(csoport) fontos konkrét tulajdonságainak összegyűjtése lehetséges.
- Meghatározott szakmában dolgozó személy egy munkanapja -hete.
- Milyen tulajdonságokat kívánnak az egyes tevékenységek? (Fontos figyelmet fordítani a szakmákon belüli alcsoportok közötti különbségekre – pl. baleseti sebész és belgyógyász, nyelvtanár és matematikatanár)
- A pályák / szakmák sok szempontú vizsgálata lebontja a foglalkozásokkal kapcsolatos gyakori sztereotípiákat, ezáltal a gyerekek számára szubjektíven elérhet szakmák világa is kitágul. A feladat egyik célja csökkenteni az olyan gondolatok számát, mint pl. „Akkor lehetek orvos, ha jó vagyok biológiából.”

ÉRDEKLŐDÉS ÉS EGÉSZSÉGÜGYI FELTÉTELEK

- Érdeklődés és foglalkozás kapcsolata. Az érdeklődés és egyéb belső motívumok (pl. alkotás, mások segítésére való hajlam) több szinten (teljes foglalkozás, a foglalkozás egy részében történő, hobbyként) való megvalósítása.
- Érdeklődés és hivatás (pl. történelem iránti érdeklődés és történelemtanárság) kapcsolata.
- Egészségügyi feltételek ismerete. Tanári előadás, vagy a tanulók megadott (esetleg önállóan kutatott) irodalom által való referálása. Az egyes szakmák egészségügyi feltételeinek megbeszélése. Baleseti tényezők, és rizikófaktorok. Tartós szakmai tevékenység következményei (rövidlátás, gerincferdülés, csonttritkulás stb.)
- Megelőzési lehetőségek. Munka és pihenés.

PÁLYAVÁLASZTÁSI SZÓTÁR KÉSZÍTÉSE

- Az akár a középiskolai évek során végig megvalósítható gyakorlat lényege a pályaválasztással kapcsolatos fogalmak (kezdve a szakmáktól az iskolaválasztás adminisztratív feladataival kapcsolatos kifejezéseikig) lényegre törő, rövid és pontos meghatározásainak összegyűjtése.
- Miután előzetesen mindenki elmondta az általa alkotott definícióját, célszerű a közösen megszerkesztett végeredményt külön füzetbe írni („Pályaválasztási napló” – ld. korábban).
- A feladat az összetett fogalmakat próbálja tudatos tartalommal megtölteni. Következetes gyakorlása által segíti a gyerekek eligazodását a témában, valamint fegyelmezettebb gondolkodást és magatartást eredményezhet.

SZAKMÁK TÖRTÉNETE

- Elsősorban önállóan vállalt előadás tartása némi kutatómunka után.
- Egy szakma (kultúr- és gazdaság) történeti vonulatait követve – a sok érdekesség és műveltséganyag mellett – egy-egy pályának a társadalom életében betöltött szerepével kapcsolatos vonatkozásai láthatók. (Pl.: az orvoslás története – különböző kultúrákban – szakmák közös gyökere)
- Itt is látszik, hogy bizonyos tulajdonságok – más-más formában és szinten – több szakmának is alapja lehet.
- A feladat a pálya „rugalmas” értelmezését segíti, gondolati szinten megalapozza, hogy több pályán is sikeres lehet a tanuló, ill. a későbbi pályája során esetlegesen szükséges váltások lehetségesek a pályaválasztás mélyén meghúzódó célok lehetetlenné válása nélkül is.

PÁLYATÜKRÖK

- Egy-egy foglalkozás lényegre törő jellemzése meghatározott szempontok szerint.
 - Milyen (társadalmi) igény(ek) kielégítésére alakult?
 - Mi a konkrét feladata (feladatköre)?
 - Szervezetileg hova tartozik (minisztérium, felügyeleti szervek)?
 - Milyen területeken (és szinteken) alkalmazzák?
 - Munkahelyek (fizikai és társas tulajdonságok)
 - A szakma megszerzésének és a sikeres gyakorlásának feltételei
 - egészségügyi
 - iskolázottság
 - fontos tulajdonságok, készségek
 - Előnyös, vonzó tulajdonságai
 - Nehézségek és veszélyek
 - A munka által befolyásolt életvezetési sajátosságok (munkaid, szabadság, lehetséges idő- és energia beosztás, fizetés)
- Fontos, hogy a meghatározási szempontok „stabilizálódjanak” a további, önállóan átgondolt esetekben is.

ÜZEMLÁTOGATÁS

- csoportosan és/vagy egyénileg
- Egyéni érdeklődésre alapozva érdemes a tanulókat megbízni azzal a feladattal, hogy keressenek fel olyan munkahelyeket és/vagy személyeket, amelyek/akik az adott foglalkozást végzik.
- A kérdéseiket gondolják át előre, a tapasztalataikat pedig írják le, vagy készítsenek kiselőadást belőle

III. Elsősorban a jövő ill. az életpálya szemléletét elősegítő feladatok

HÍRES EMBEREK ÉLETPÁLYÁINAK ELEMZÉSE

- Az életrajzok vázlatos megjelenítése után érdemes a „sorok között olvasni”: mi történhetett az olyan időszakokban, amelyekről nem ír az életrajz? Hogyan függenek össze egymással az egyes események? Mi és mennyi a „véletlen” szerepe? Mivel hozhatók összefüggésbe az egyes életesemények (család, környezet, korszellem stb.) Kiolvashatók-e az életrajzból az illető vágyai, ideáljai, ezek hogyan hatottak az életére, mit tudott megvalósítani, hol vallott kudarcot stb.
- Fontos a tanulságok képzeletbeli alkalmazása a saját életünkre (pl. minket befolyásol-e a korszellem, és miben, hogyan).

- A fiatalok gondolkodásában a „saját jövő” fogalma rendszerint erősen összekapcsolódik olyan érzelmi tartalmakkal (pl félelem, irreális vágyak), amelyekkel gyakran nincsenek tisztában, vagy nem tudnak mit kezdeni.
- Ezek a tartalmak csökkentik a racionális gondolkodás hatékonyságát, vagy leszűkítik a gondolkodás hatókörét a jövő területén.
- Ezért lényeges, hogy mások életében vegyenek észre addig nem figyelt, de lényeges mechanizmusokat és életrajzi elemeket (pl. egy „zseni” életében is lehetnek hosszú, terméketlen évek vagy nagy tévedések).
- Ezek tudatosítása „tisztíthatja” a gondolkodást azoktól a mechanizmusoktól, amelyeket a köznapi életben esetleg sem a tanuló sem közvetlen környezete nem észlel.

MEGHÍVOTT ELŐADÓK ÉS KARRIERTERVEZÉS

- Meghívott előadók – egy-egy szakma képviselője (személyes ismeretség és/vagy felkérés alapján). Előre eljuttatott és közösen összeállított kérdéslista alapján személyes bemutatkozás, életpálya-ismertetés kérése. Lehetőség kérdések feltételére.
- „Karrier-tervezés” Elsősorban fogalmazás készítése: mit szeretnék az életben megvalósítani? Milyen készségekre, feltételekre van ehhez szükség? Milyen tulajdonságokkal rendelkezem általában, és ezekből melyek szolgálnak alapul az elképzeléseim, vágyaim megvalósulásához? Milyen program szerint kellene kezdeni a megvalósítást?

FOGALMAZÁS

- Fogalmazás készítése: Egy nap története – tíz év múlva. (Vágyak és elképzelések megfogalmazása foglalkozásról, családról.)
- Beszélgetési (továbbgondolási) lehetőségek: mit szeretne másképpen, mint a jelenlegi családjában; mi lesz hasonló a jelen állapothoz stb.
- Az önállóság fejlődésében fontos motívum az oksági és az idői meghatározottság tudatosulása.
- Nagyobb léptékű összefüggések felismerése számos területen serkentően hathatnak a tanulók motivációira.

A TANTÁRGYAK ÉS A JÖVŐ

- Közös beszélgetés: a tantárgyak fontossága, szerepe.
- Kérdéses mondatok: „Úgysem lesz a matematikára szükségem”. „Nem lehetek ..., mert rossz jegyeim vannak.” „Nem érdekel az irodalom, gyenge vagyok belőle.” stb.

TOVÁBBI FORRÁSOK

- Csonka A.: Pályatabló gyűjtemény. A továbbtanulás útjai az általános iskolától az egyetemekig. OPTI, Bp., 1980.
- Csonka A – Szilágyi K. – Tóth T. – Ujszászi J.-né: Önismeret, pályaismeret, orientáció. Tankönyvkiadó, Bp., 1987.
- Dehelán É. – Polgár Zs.: Pályaválasztásra készülünk. Kiscsoportos személyiségfejlesztő program. OPI, Bp., 1985.
- Fekete J. – Karsai L. (szerk.): Szellemi foglalkozások. Felsőfokú végzettséghez kötött pályákról pályaválasztóknak. OPI, Bp., 1982.
- Harday I. – Polgár Zs. – Sarlós K.: Tanulmányok a pályaválasztási érettségről. OPI, Bp., 1983.
- Illyés S. – Ritoók P.-né (szerk.): A nevelési és pályaválasztási tanácsadás pszichológiája. Tankönyvkiadó, Bp., 1992.
- Kovács G. (szerk.): Orvosi útmutató és szakmai munkaköri tájékoztató. Szakmunkástanulók Országos Egészségvédelmi Intézete, Budapest, 1979.
- Majzik L.-né (szerk.): A pályaválasztás előkészítésének módszerei az általános iskolában és a gimnáziumban. OPTI, Bp., 1974.
- Rákosi G.-né (szerk.): Pályapedagógiai feladatok az általános iskolában. OPI, Bp., 1982.
- Ritoók P.-né: Személyiségfejlesztés és pályaválasztás. Tankönyvkiadó, Bp., 1986.
- Ritoók P.-né – Sasvári J.-né – Erdei K.: Tanulmányok a pályaeérdeklődés köréből. OPI, Bp., 1982.
- Rókusfalvy P.: A pályaválasztás személyiségvonatkozásai. OPI, Bp., 1981.
- Sarlós K.: Gondolatok a pályaválasztási tanácsadásról. OPI., Bp., 1981.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE